

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

DANSSTUDIES

MODEL 2014

MEMORANDUM

PUNTE: 100

Hierdie memorandum bestaan uit 19 bladsye.

NOTA VIR NASIENERS:

Hou streng by hierdie memorandum wanneer nagesien word. Die standaardiseringsproses tydens memorandumbesprekings verseker dat die memorandum die meeste moontlike antwoorde van kandidate dek. Elke nasiener moet dit op konsekwente wyse verstaan en toepas. In sommige kwalitatiewe vrae moet jy jou professionele en ingeligte oordeel uitoefen.

Hierdie vraestel moet deur ervare dansonderwysers nagesien word aangesien dit spesialiskennis vereis.

- By sommige vrae het kandidate 'n keuse. Indien kandidate beide vrae beantwoord het, sien slegs die antwoorde op die eerste vraag na.
- Kandidate kan 'n wye verskeidenheid antwoorde gee, afhangende van wat hulle in die klas behandel het.
- Hoë, medium of lae kognitiewe vlakke wat in elke antwoord verwag word, word in die Fokustabel onder elke vraag ingesluit.
- MOENIE volpunte toeken vir opstel-/paragraaftipe vrae indien daar taal- en spelfoute voorkom nie en ook nie as die antwoord in die verkeerde formaat geskryf is nie.
- Nasieners moet NIE volpunte toeken vir 'n antwoord wat oppervlakkig en ontoereikend is NIE.
- Wees op die uitkyk vir wat die kandidaat weet, en nie vir wat hy/sy nie weet nie.

AFDELING A: VEILIGE DANSPRAKTYK EN GESONDHEIDSORG

VRAAG 1

'n Groot aantal verskillende antwoorde sal gegee word. Alle antwoorde moet regstreeks verband hou met 'n dansklas/opvoering. Evalueer die kandidaat se kennis/begrip en die toepaslikheid van die antwoord.

- 1.1 VIER veranderinge wat plaasvind, wat deeglik verduidelik is
- 1.2 DRIE faktore wat duidelik beskryf hoe hulle beserings kan veroorsaak
 - 3 punte word toegeken vir die beskrywing van die probleme
 - 3 punte word toegeken vir die redes wat verskaf is waarom die probleme kan ontstaan

FOKUS VAN VRAAG + kognitiewevlak-beskrywers	ONDERWERPE			VERMOËNSVLAKKE		
	1	2	3	LAAG	MEDIUM	HOOG
Veilige danspraktyke						
1.1 Opwarming (kennis/begrip)	✓			4		
1.2 Dansbeserings (analise/redenasie)	✓				6	

VOORBEELD VAN MOONTLIKE ANTWOORDE:

- 1.1 **Slegs VIER faktore wat verduidelik is, moet nagesien word**
- Die hart pomp meer suurstofryke bloed na die spiere, wat die bloedvolume vergroot.
 - Die verhoogde bloedvloei laat die temperatuur van die spiere styg sodat die spiere soepeler word, soos rekkies.
 - Die gewrigte skei sinoviale vloeistof af om wrywing te voorkom.
 - Koördinasie word verbeter (die motoriese senuwees wat aan die spiere verbind is, word gestimuleer).
 - Konsentrasie word verhoog aangesien die fokus nou op die klas is en nie op eksterne probleme/gedagtes/verpligtinge, ens. nie. (4)
- 1.2 **Slegs DRIE faktore wat verduidelik is, moet nagesien word**
(bykomende inligting word verskaf as riglyne vir nasieners/onderwysers)
- 1 punt = die probleem word kortliks verduidelik
1 punt = redes
- **Onvoldoende opwarming** (1)
Om na te laat om behoorlik op te warm voordat die klas begin om die bloedvloei te verhoog en die spiere gereed te maak vir aksie, beteken dat die spiere koud is en nie soepel/elasties nie.. (1)
 - **Swak kondisionering** (1)
'n Gebrek aan gereelde oefening kan gewrigte minder soepel maak en dit verhoog die gevaar van beserings. (1)
 - **Die verkeerde strekmetodes word gebruik** (1)
Ballistiese strek kan gevaarlik wees aangesien dit nie die spiere toelaat om te ontspan terwyl dit gestrek word nie/spiere word in 'n strek ingedwing wat die weefsel kan beskadig/skeur/om te strek voordat die liggaam voldoende opgewarm is, kan spiere beskadig wat nog styf en nog nie soepel is nie. (1)

- **Buitensporige dansoefening/langdurige en intense repetisies** (1)
Die spiere en gewrigte word ooreis. Spiere wat moeg is, kan nie goeie ondersteuning aan die gewrigte verskaf nie. Wanneer jy moeg is, kan dit ook vir jou moeilik wees om jou liggaam se bewegings akkuraat te beheer en dit verhoog die moontlikheid om 'n gewrig te stres of te ver te laat buig of strek. (1)
- **Gebrekkige tegniek** (1)
Soos die verkeerde plasing van gewig en postuur wanneer daar gedraai of oor die vloer beweeg word of die manier waarop jy na 'n sprong land, kan die risiko vergroot om jou knie of enkel te beseer; verkeerde gebruik van uitdraai. (1)
- **Swak onderrig** (1)
Die onderwyser beskik oor beperkte kennis oor die tegniek wat geleer word; kan nie bewegings korrek opbreek en verduidelik nie; is nie in staat om foute te identifiseer en dit reg te stel nie; druk 'n danser tot bo sy/haar beperkings. (1)
- **Die fisieke kenmerke van die liggaam** (swak uitdraai of fisiese afwykings) (1)
Om nie binne die liggaam se vermoëns te werk nie kan oormatige ooreising van die gewrigte en spiere veroorsaak. (1)
- **Swak omgewing** (1)
Verkeerde temperatuur kan dehidrasie veroorsaak indien te warm/spiere nie in staat om op te warm indien te koud nie; swak geriewe soos onstabiele of ongeskikte vloere: beton/gladde oppervlakke/taai oppervlakke en veroorsaak gewrigsbeserings/-verstuiting/-breuke, ens. (1)
- **Swak dieet/eetversteurings (bv. anoreksie)** (1)
Die liggaam ontvang nie die nodige voedingstowwe om die spiere/gewrigte/organe tydens veeleisende fisieke aktiwiteit te ondersteun nie; konsentrasie word belemmer, wat lei tot swak oordeel tydens die uitvoer van oefeninge. (1)

[10]

VRAAG 2

'n Groot aantal verskillende antwoorde sal gegee word. Alle antwoorde moet direk verband hou met 'n dansklas/opvoering. Evalueer die kandidaat se kennis/begrip/analise van die toepaslikheid van kardiiorespiratoriese uithouvermoë vir 'n danser.

- 2.1 'n Duidelike definisie wat die rol van die hart (1 punt) en longe (1 punt) in hierdie komponent insluit
- 2.2 Oefeninge/Aktiwiteite wat in die klas (2 punte) en buite die dansklas (2 punte) gedoen word en wat tot die ontwikkeling van hierdie komponent bydra
- 2.3 Kandidaat moet duidelik DRIE voordele kan **verduidelik** van hoe hierdie komponent tot 'n danser se vlakke van opvoering/klaswerk/tegniek/vermoë bydra.
- Geen punte moet toegeken word vir vae/lae-vlak-antwoorde sonder motivering nie.

FOKUS VAN VRAAG + kognitiewevlak-beskrywers	ONDERWERPE			VERMOËNSVLAKKE		
	1	2	3	LAAG	MEDIUM	HOOG
Komponente van fiksheid: Kardiorespiratoriese uithouvermoë						
2.1 Definisie (kennis)	√			2		
2.2 Ontwikkeling van hierdie komponent (toepassing)	√				4	
2.3 Voordele van hierdie komponent (kennis/toepassing)	√				3	

VOORBEELD VAN MOONTLIKE ANTWOORDE:

2.1 Die uithouvermoë van die liggaam om vir lang tye baie aktief te wees sonder om moeg te word. Die vermoë van die **hart** om suurstofryke bloed van die **longe** na die spiere te pomp tydens langdurige, veeleisende aktiwiteit. (2)

2.2 TWEE aktiwiteite in die dansklas, bv.:

- Vermeerder aërobiese bewegings soos spronge en vorentoe bewegings in die dansklas.
- Maak seker dat die oefeninge nie kort-kort begin en dan ophou nie, maar dat dit vir 'n langer tydperk aanhou sonder rus. Sodoende word die liggaam progressief oorlaai namate dit fiks word.
- Verleng die duur van die klasse/aantal klasse per week wat aërobiese oefeninge insluit.

(2)

TWEE aktiwiteite buite die dansklas, bv.:

- Spring met 'n springtouw voor/na 'n klas en vermeerder die aantal spronge namate die liggaam fiks word.
- Fietsry/swem/trampolienspring tussen lesse om fiksheid tot veilige vlakke te verhoog. Dit is lae-impak-aktiwiteite vir gewigte (m.a.w. hardloop op 'n pad het 'n groot impak op die skeenbene omdat dit 'n harde oppervlak is en tot beserings van die knieë en enkels/gewigte/ruggraat kan lei).
- Doen oefeninge onder toesig van 'n gekwalifiseerde instrukteur by 'n gimnasium/ateljee wat toegerus is om aërobiese fiksheidsvlakke te verhoog.

(2)

2.3 Omdat die liggaam in staat is om vir lang tye suurstofryke bloed aan die spiere te voorsien, sal die voordele daarvan vir 'n danser se opvoering enige van die volgende voordele/ander voordele deur kandidaat insluit:

DRIE voordele wat goed verduidelik is:

- Dit verbeter stamina, wat die vermoë om op te tree verbeter. Jy sal nie so uitasem raak dat jy skaars kan asemhaal nie. Jy sal jou konsentrasie kan behou sonder om bekommerd te wees oor hoe jy die dansklas/opvoering gaan klaar maak.
- Jou arms, bene en lyf sal nie swaar en moeg voel nie. Dit sal bydra tot die gehalte van jou dans en die uitdrukking van bewegings. Dit sal lyk of jy sonder enige inspanning dans, asof jy vir altyd kan aanhou.
- Dit verminder die gevaar van beserings. 'n Moeë liggaam kan nie optimaal optree nie; spiere wat nie 'n konstante voorraad suurstof kry nie, is geneig tot krampe/moegheid, wat lei tot 'n gebrek aan beheer oor beweging.
- Jy kan langer repeteer en optree. Dit sal jou tegniek verbeter, asook die vermoë om nuwe en meer komplekse bewegings te bemeester wat in die dansklas vereis word.

(3)
[9]

VRAAG 3

'n Groot aantal verskillende antwoorde sal gegee word. Alle antwoorde moet regstreeks verband hou met 'n dansklas/opvoering.

- 3.1 'n Duidelike lys van die hoofvoedselgroepe ($\frac{1}{2}$ punt vir ELK van die VYF groepe) en waarom hulle nodig is vir 'n dansopvoering ($\frac{1}{2}$ punt vir die rede)
- 3.2 DRIE duidelike redes waarom addisionele water nodig is sodat die danser se liggaam optimaal kan funksioneer
- 3.3 Kandidate moet in staat wees om hul mening duidelik te lug oor hoe stereotipering/groepsdruk/druk deur onderwyser/druk deur danser self/eksterne druk/geestesgesondheid, ens. bydra tot die danser se kans om 'n eetversteuring te ontwikkel terwyl hy/sy by dans betrokke is.

FOKUS VAN VRAAG + kognitiewevlak-beskrywers	ONDERWERPE			VERMOËNSVLAKKE		
	1	2	3	LAAG	MEDIUM	HOOG
Die waarde van voeding vir 'n danser se opvoering						
3.1 Definisie (kennis)	√			5		
3.2 Hidrering (vooraf kennis en toepassing)	√				3	
3.3 Eetversteurings (redeneer)	√					3

VOORBEELD VAN MOONTLIKE ANTWOORDE:

- 3.1
- **Koolhidrate (brood, pasta, ens.)** ($\frac{1}{2}$)
Word benodig vir volgehoue energie ($\frac{1}{2}$)
 - **Proteïene (vleisprodukte of soortgelyke streng vegetariese voedsel)** ($\frac{1}{2}$)
Word benodig vir die groei en herstel van spiere ($\frac{1}{2}$)
 - **Suiwelprodukte (melk, kaas, ens.)** ($\frac{1}{2}$)
Word benodig vir sterk bene ($\frac{1}{2}$)
 - **Vitamiene/minerale (vrugte en groente)** ($\frac{1}{2}$)
Word benodig vir die algemene funksies van die liggaam ($\frac{1}{2}$)
 - **Vette (neute, olies, ens.)** ($\frac{1}{2}$)
'n Klein hoeveelheid word benodig sodat die organe kan funksioneer ($\frac{1}{2}$)
- 3.2 **DRIE duidelike redes:**
- Die liggaam bestaan 70% uit water. Sonder hierdie lewensnoodsaaklike voedingsvereiste word die liggaam-/breinfunksies belemmer.
 - Dansers verloor baie water as gevolg van veeleisende fisiese aktiwiteite deur middel van sweet in die klas/tydens repetisies/opvoerings. Spiere is ook van water afhanklik en as hierdie bron nie voortdurend aangevul word nie, is spiere geneig om krampe te kry/optimale funksie te verloor.
 - Die brein word ook beïnvloed deurdat konsentrasie en oordeelsvermoë belemmer word.
- (3)

3.3 **DRIE duidelike redes:**

Talle stereotipes word met dansers geassosieer.

- Een van die belangrikstes is dat dansers maer moet wees as hulle in die openbaar op 'n verhoog wil verskyn. Dit spruit uit 'n opvatting (wat hoofsaaklik uit klassieke ballet ontstaan het) dat die gehoor na 'n fantasiewêreld meegevoer wil word en dat die dansers alles moet vergestalt wat fisiek en esteties perfek is.
- Alhoewel ander dansvorme bewys het dat hierdie vereiste ongegrond is, bestaan dié opvatting steeds in baie dansomgewings. Daar word dan druk uitgeoefen op dansleerders (onderwysers/portuurgroep/media) om aan hierdie vereiste te voldoen. Indien dansers nie met hul normale eetgewoontes aan hierdie vereiste kan voldoen nie, is hulle geneig om tot uiterstes oor te gaan om dit te kan doen.
- Dit kan die gevolg wees van eksterne druk/druk van die portuurgroep/media/geestelike disfunksie, ens.
- Wanneer dansers op die verhoog in die kollig staan, kan voorkoms deurslaggewend wees vir hul opvoering omdat alles in die ope is. Dansers kan dit ook intimiderend vind indien hulle nie selfvertroue ten opsigte van hul liggame het nie.

(3)
[11]

LET WEL: Kandidate het 'n keuse tussen VRAAG 4 en VRAAG 5. Hulle mag slegs EEN van hierdie vrae beantwoord. Sien die eerste vraag na wat beantwoord is indien die kandidaat beide vrae beantwoord het.

VRAAG 4

'n Groot aantal verskillende antwoorde/menings sal gegee word. Alle antwoorde moet regstreeks verband hou met 'n dansklas/opvoering op die verhoog. Evalueer die kandidaat se kennis/begrip/evaluering van die relevansie/voordele van goeie geestesgesondheid vir 'n danser.

- 4.1 'n Duidelike begrip van DRIE ontspanningstegnieke wat in/buite die dansklas gebruik word met die doel om stres en spanning te bestuur. Dit kan onmiddellike verligting insluit, asook voortgesette metodes om die probleem te verlig.
- 4.2 Kandidate moet in staat wees om VIER redes te gee om duidelik te maak hoe stres en spanning 'n danser se opvoering negatief kan beïnvloed
- 4.3 'n Duidelike evaluering van die mate van toewyding wat van 'n danser verwag word suksesvol in hierdie kunsvorm te kan vorder met betrekking tot dansklasse/bewegings/ander.

FOKUS VAN VRAAG + kognitiewevlak-beskrywers	ONDERWERPE			VERMOËNSVLAKKE		
	1	2	3	LAAG	MEDIUM	HOOG
Geestesgesondheid						
4.1 Ontspanningstegnieke (kennis/toepassing)	√	√	√	3		
4.2 Negatiewe resultate tydens opvoering (motiveer)	√	√	√		4	
4.3 Toewyding aan dansoefening (evaluering)	√	√	√			3

VOORBEELD VAN 'N AANTAL MOONTLIKE ANTWOORDE:

- 4.1 Daar is talle doeltreffende maniere om stres en spanning deur ontspanning te verminder.

DRIE duidelike voorbeelde, bv.:

- Leer die korrekte asemhalingstegnieke in die dansklas. Dit verlig die spanning wat in die liggaam vasgevang is. Wanneer jy gespanne is, is jy geneig om jou asem op te hou of vlak asem te haal en dit veroorsaak dat die spiere nie kan ontspan nie, wat gebeur wanneer jy diep uitasem.
- Strek gespanne spiere na afloop van 'n klas om van die spanning ontslae te raak. Dit is hoogs voordelig omdat spiere in 'n spasma kan gaan as gevolg van die spanning en dit sal beweging inperk.
- Soek na 'n oplossing vir die probleem wat die spanning en stres veroorsaak deur raad te vra by skoolvoorligters/mentors/onderwysers/geestesgesondheidspesialiste, ens. sodat die probleem opgelos kan word.
- Joga/ander maniere: beheer oor liggaam en gemoed. Dit fokus op beheer oor die hele liggaam, asook korrekte asemhalingstegnieke/strek/loslaat van spanning in die spiere/meditasie (besinning en fokus).

(3)

- 4.2 **Hoe stres en spanning 'n danser se houding in die dansklas negatief kan beïnvloed en sy/haar prestasievermoëns beperk**

VIER duidelike redes, bv.:

Stres en spanning kan die gevolg wees van omgewing-/skool-/ouerhuis-/finansiële/emosionele/geestelike en intellektuele uitdagings.

- Die gevolg van ongunstige toestande (hierbo genoem) kan wees dat 'n persoon nie helder kan dink nie vanweë bekommernis/te veel verpligtinge/druk/verwonge waardes/sosiale stand, ens.
- Dit veroorsaak spanning /hiperaktiwiteit in die brein wat daartoe lei dat die spiere aanhoudend gespanne bly.
- Dit kan lei tot konstante hoofpyn/siekte as gevolg van 'n verswakte immuunstelsel/moegheid/terneergedruktheid/stywe, seer spiere/gebrek aan slaap/onvermoë om te fokus en te konsentreer/ontvlugting/die vermyding van probleme in plaas daarvan om dit te trotseer, ens.
- Enige van die bogenoemde sal 'n negatiewe invloed op die danser se opvoering uitoefen omdat hy/sy nie helder kan dink en fokus op dit waarmee hy/sy in die klas besig is nie.
- Dit kan ook aanleiding gee tot afwesigheid uit die klas/ongereelde bywoning/swak selfbeeld/aggressiewe gedrag om hul posisie te verdedig/ontkenning van waar hulle in die huidige situasie staan/die onvermoë om 'n positiewe siening te hê van hoe hulle die situasie kan regstel/moed verloor met dans of die lewe/apatie of 'n gebrek aan belangstelling in wat om hulle gebeur.

(4)

- 4.3 **EEN duidelike rede vir elk hieronder. Voorbeelde kan oorrleuel.**

4.3.1 Toewyding om elke dag te oefen:

- Dit is noodsaaklik om dansklasse gereeld by te woon om die vereiste vaardighede deur herhaling te ontwikkel en die liggaamsgeheue op te bou.
- Toewyding is 'n noodsaaklike aspek van dans omdat dansvaardighede deur oefening opgebou word. Fiksheid/Koördinasie ontwikkel met gereelde oefening.

(1)

4.3.2 Toewyding aan dansbeweging:

- Wees fisies en emosioneel volkome betrokke by die beweging – maak sin uit bewegings.
- Voer elke beweging voluit uit met energie, akkuraatheid, fokus en aandag. Halfhartige bewegings bou nie vaardigheid op nie en is nie interessant vir 'n gehoor nie.

(1)

4.3.3 Toewyding aan ander lede van die dansklas:

- Dans is 'n gesamentlike aktiwiteit en tensy jy 'n solodans uitvoer, dans jy altyd saam met ander en moet jy op hul toewyding, vertroue en inspanning staatmaak om die groep se doel te bereik. Elkeen het 'n rol te speel in die eindresultaat van 'n dansuitvoering.
- Wees altyd bewus van die ander dansers wat dieselfde ruimte deel en behandel ander se liggame met sorg en respek.
- Hou die anders dansers uit die hoek van jou oog dop om ritme te hou en die korrekte spasiëring te handhaaf, beide in oefeninge en tydens danse.
- Wanneer julle kontakwerk doen, oppas dat jy nie ander dansers se vertroue skend deur hulle seer te maak of nie te dink aan wat rondom jou gebeur nie.
- Maak gepaste oogkontak met ander dansers en sorg dat jou interaksie met hulle eg is. Die gehoor kan sien wanneer interaksie eg of skyn is.

(1)
[10]

OF

VRAAG 5

FOKUS VAN VRAAG + kognitiewevlak-beskrywers	ONDERWERP E			VERMOËNSVLAKKE		
	1	2	3	LAAG	MEDIUM	HOOG
Gewrigte/spiere en aksies, insluitend belyning						
5.1 Gewrigte (kennis)	√			1		
5.2 Gewrigte (kennis)	√			1		
5.3 Spieruitkenning (analise uit foto)	√				1	
5.4 Spieruitkenning (analise uit foto)	√				1	
5.5 Gewrigte (kennis)	√			1		
5.6 Spieruitkenning (analise uit foto)	√				1	
5.7 Anatomiese aksies (analise uit foto)	√				1	
5.8 Anatomiese aksies (analise uit foto; hang nie van 'n enkele spieraksie af nie)	√					1
5.9 Armbewegings/-belyning (evaluering)	√					2

5.1	Bal-en-potjie-gewrig	(1)
5.2	Skarniergewrig	(1)
5.3	Dyspiere	(1)
5.4	Quadriceps	(1)
5.5	Dors-fleksie	(1)
5.6	Tibialis Anterior	(1)
5.7	Fleksie of rotasie	(1)
5.8	Sternocleidomastoid	(1)
5.9	'n Groot aantal verskillende antwoorde/menings sal vir VRAAG 5.9 gegee word. Alle antwoorde moet regstreeks verband hou met die belyning van die danser se arms met 'n stawende verduideliking om TWEE punte te verdien.	

VOORBEELD VAN 'N MOONTLIKE ANTWOORD:

- Die danser hou sy/haar arms voor sy/haar skouerlyn/nie agter haar skouerlyn nie. Haar arms is **goed belyn** met haar bolyf. (1)
- Sy is in beheer van hierdie beweging en gebruik die korrekte rugspiere om hierdie beweging te stabiliseer. Dit verwring nie haar liggaamshouding of die belyning van haar ledemate op enige manier nie. (1)

OF

Indien die antwoord NEE is, moet die kandidaat grondige bewys daarvoor lewer. [10]

TOTAAL AFDELING A: 40

AFDELING B: DANSGESKIEDENIS EN -GELETTERDHEID

VRAAG 6

'n Groot aantal verskillende antwoorde/menings sal gegee word.

- 6.1 Geen punte word toegeken nie. Hoofdans moet gegee word om die betrokke punte te kan toeken.
- 6.2 Evalueer die kandidaat se kennis/begrip van die geskiedenis/ontwikkeling van die hoofdans wat genoem is.
- 6.3 Evalueer die kandidaat se kennis van die dansbeginsels/-kenmerke of -styl (4 punte) en of die kandidaat in staat is om dit met 'n ander dansstyl, buiten die hoofdans, te vergelyk en neem in ag die vermoë van die kandidaat om die ooreenkomste/verskille met begrip/evaluering te vergelyk. (4 punte).

FOKUS VAN VRAAG + kognitiewevlak-beskrywers	ONDERWERPE			VERMOËNSVLAKKE		
	1	2	3	LAAG	MEDIUM	HOOG
Dansvorme/hoofdans						
6.1 Identifisering – geen punte toegeken			√			
6.2 Geskiedenis van hoofdans (kennis)			√	7		
6.3 Bespreek en vergelyk twee dansstyle (analise/evaluering)			√		4	4

MOONTLIKE ANTWOORDE:

6.1 Noem die hoofvak – geen punte toegeken nie.

6.2 **SEWE duidelike faktore:**

Kandidate kan die volgende insluit en bespreek:

- Hoe hierdie dansvorm ontstaan/begin het
- Waar dit ontstaan/begin het
- Die belangrikste invloede op hierdie dansvorm – sosiaal/polities/omgewingsverwant/emosioneel, ens.
- Die belangrikste invloede in hierdie dansvorm – dansers/choreografe, ens.

(7)

6.3 **VIER betrokke beginsels/kenmerke of style van die hoofdans moet vergelyk word met VIER beginsels/kenmerke of style van 'n tweede dansvorm wat by die skool geleer is.**

Kolpunt een en twee analiseer – medium-vlak-antwoorde.

Kolpunt drie en vier evalueer – hoë-vlak-antwoorde.

Kandidate behoort die ooreenkomste en verskille tussen die twee dansvorme te kan vergelyk en duidelike voorbeelde daarvan te verskaf. Hulle kan die volgende insluit:

- Kenmerke soos die tipe kostuums, musiek en begeleiding, verhooginkleding, ens. – ooreenkomste en verskille
- Beginsels wat in beide dansvorme gebruik word – ooreenkomste en verskille
- Style wat in elke dansvorm gebruik word – ooreenkomste en verskille

(4 x 4)

(8)

[15]

LET WEL: Kandidate het 'n keuse tussen VRAAG 7 en VRAAG 8. Hulle mag slegs EEN van hierdie vrae beantwoord. Sien die eerste vraag na wat beantwoord is indien die kandidaat beide vrae beantwoord het.

VRAAG 7

Een werk uit die voorgeskrewe lys word as voorbeeld gebruik van die tipe antwoord/verskillende antwoorde wat 'n kandidaat kan gee.

Lamentation word as voorbeeld gebruik van die kennisdiepte wat verlang word.

FOKUS VAN VRAAG + kognitiewevlak-beskrywers	ONDERWERPE			VERMOËNSVLAKKE		
	1	2	3	LAAG	MEDIUM	HOOG
Danswerke						
7.1 Benoem die werk			√			
7.2 Sinopsis/bedoeling/rede (beskryf/kennis)			√	4		
7.3 Musiek/begeleiding/versterking van die werk (beskryf/kennis/evalueer)			√	3		2
7.4 Produksie-elemente (analise)			√		6	
7.5 Beweging (evalueer)			√			5

7.1 Noem die danswerk – geen punte toegeken nie

7.2 VOORBEELDE VAN MOONTLIKE ANTWOORDE:

Dele kan oorvleuel.

Samevatting/sinopsis/bedoeling:

- 'n Werk oor smart en hoe ons dit hanteer
- Drie emosies kan onderskei word: ontkenning, woede, aanvaarding
- Toon die pad van emosionele herstel van smart
- Universele storie – ons almal het te doen met smart op een of ander stadium van ons lewens

Rede vir die werk:

- Dit is gegrond op menslike psigologie en hoe ons met smart/die dood omgaan.
- Graham is grootliks deur vooraanstaande sielkundiges van die tyd – Freud en Jung – beïnvloed en hoe die verstand die liggaam beïnvloed.
- Dit was 'n tyd toe menslike emosies verken en erken is.
- Voor dit is emosies bewaar en nie openbaar gemaak nie. Dit was 'n revolusionêre werk om 'n gehoor bewus te maak van hul diepte gevoelens (4)

- 7.3
- Zoltán Kodály (1)
 - Klassiek = ½/Vooraf opgeneem = ½ (1)
 - Soloklavier (1)
 - Die musiek volg die drie stadiums van smart.

TWEE hoof faktore moet ingesluit wees om die antwoord te staaf, bv.:

- Die partituur speel 'n essensiële rol om die intens folterende stemming van die danswerk te skep.

- Soos die danswerk met die emosies van ongeloof wat in die danser opstyg, begin, raak die akkoorde wat aanvanklik bedaad was, meer dissonant.
- Dit bou op tot die klimaks waarin die danser die werklikheid trotseer. Daar volg 'n aantal sterk, dramatiese dissonante en 'n reeks dreigende toonlere. Die kakofonie groei aan tot 'n waansin van atonale toonlere.
- Die musiek bedaar uiteindelik namate die danser besef sy moet haar smart op haar eie hanteer – aanvaarding. (2)

7.4 Die gebruik van rekwisiete/verhoogstelle, ens. DRIE produksie-elemente in besonderhede, bv.:

- Die enigste rekwisiet was 'n enkele bankie in die middel van die verhoog. Dit dui daarop dat die danser in sy/haar smart vasgevang is.
- Die verhoog was leeg afgesien van die bankie en solodanser – om alleen in jou smart te wees. Geen verhoogeffekte/agterdoek is gebruik nie. (2)

Beligting

- 'n Enkele, wit kollyg is gebruik en geplaas bokant die danser wat op die bankie optree. Dit het die feit dat die danser alleen was, sowel as die wreedheid van die werklikheid, beklemtoon.
- Die res van die verhoog was in duisternis gehul en simboliseer hoe alleen ons in ons smart is. (2)

Kostuums/grimering, ens.

- Die solodanser het 'n buisrok van purper rekstof gedra wat die hele liggaam bedek het; dit simboliseer die liggaam wat binne die smart vasgevang is.
- Slegs die gesig, hande en voete is blootgestel; dit is die mees ekspressiewe dele van ons liggaam wat ons in alledaagse gebare gebruik. (2)

7.5 VYF gemotiveerde voorbeelde uit hierdie werk, bv.:

- Een solodanser is gebruik om die boodskap oor te dra dat smart individueel en alleen/eensaam is.
- Kontemporêre dans in die Martha Graham-styl is gebruik. Bewegings was hard en hoekig om uitdrukking aan smart te gee – die verkenning van ware emosies en hoe dit ons beïnvloed, gegrond op Graham se slagspreuk dat die 'liggaam nooit leuens vertel nie'.
- Graham het ondersoek hoe 'n mens betekenis in beweging kan vind. Sy trek en stoot aan die remmende kledingstof asof sy haarself uit hierdie foltering wil bevry, maar kan nie daaraan ontkom nie.
- Die bewegings is nie mooi nie en dui daarop dat smart in enige vorm nie mooi is nie.
- Haar bewegings reik voortdurend uit na bo asof sy 'n hoër mag om hulp vra. Sy hou dan aan om terug te trek in die wete van haar smart, d.w.s. die buisrok van purper rekstof.
- Die verhoogruimte was leeg en donker, en dra die boodskap van smart en eensaamheid oor. Die solodanser is op 'n bankie in die middel van die verhoog geplaas, haar bewegings verlaat nooit hierdie ruimte nie en dit dra die boodskap oor dat sy vasgevang is in haar smart.
- Verhoogruimte is glad nie gebruik nie. Die danser verlaat nooit die bankie nie. Alle bewegings bly tot hierdie ruimte beperk. Die danser gebruik egter verskillende vlakke in hierdie dans, soos om na bo te reik (hoë vlakke) en binnetoe in te trek (lae vlakke), om te trek en te stoot (medium vlakke).

- Tyd het nou met die musiek geskakel – begin met stadige bewegings (ontkenning) en bou op tot energieke/waansinnige bewegings (woede) en dan bedaar dit tot stadige bewegings (aanvaarding).
- Krag is op verskillende maniere gebruik om die boodskap oor te dra. Sommige bewegings is klein en word binne die liggaam gehou; ander het teen die buis kledingstof baklei waarin die danser vasgevang is.
- Die danser verlaat nooit die bankie nie; gevolglik word beweging wat krag gebruik, soos spronge, nie gebruik nie.
- In die grootste gedeelte van die dans is die bewegings ru/hard en hoekig om die krag/energie van woede te toon.

(5)
[20]

OF

VRAAG 8

Kandidate kan baie verskillende antwoorde op die vrae verskaf. 'n Voorbeeld van die tipes antwoorde word gegee.

FOKUS VAN VRAAG + kognitiewevlak-beskrywers	ONDERWERPE			VERMOËNSVLAKKE		
	1	2	3	LAAG	MEDIUM	HOOG
Danswerke						
8.1 Sinopsis (toepassing)			√	3		
8.2 Produksie-elemente/toepassing van produksie-elemente/ bewegings-woordeskaf (onthou/evaluering/ sintese)			√	4	2	4
8.3 Musiek/begeleiding (beskryf/kennis/ analise)			√		4	
8.4 Bydrae tot dans in Suid-Afrika (opinie/ evaluering)			√			3

8.1 DRIE voorbeelde:

- Hierdie danswerk beeld die vernietiging en agteruitgang van die mens se gemoed uit teenoor lewe, teenoor mekaar en teenoor die aarde – 'n sterwende wêreld.
- Dit behels verder ook die skoonheid van die planeet. Maqoma neem sy gehoor van die winterseisoen van verlies en wanhoop en dwaal deur die somer namate die hoop op 'n nuwe begin, lig en voorspoed begin werp vir die menslike ras.
- Dit gaan daaroor om hoop te bied vir toekomstige geslagte.
- Die simboliek van die sikliese seisoenale beweging hou verband met ons eie ervarings omdat ons elkeen 'n tydperk van seisoenale verandering binne onself beleef. Elke seisoen beskryf dus nie net die wêreld en die uitwerking van die mens daarop nie, maar ook die staat van die menslike psige.

(3)

8.2 Sien slegs TWEE van die vier seisoene na:

Winter:

- Die beligting dra by tot 'n gevoel van grysheid en koue.
- Die dansers is geklee in swart mantels met kappies, wat tot die koue van die onbekende bydra.

(1)

(1)

- Die atmosfeer word vasgevang deur die videoprojeksie van 'n vervalte gebou, 'n gevolg van oorlog, 'n gevoel van verlies en hopeloosheid. (1)
- Hul bewegings is staccato, skerp, kragtig en hoekig in antwoord op die musiek. (1)
- Die dansers marsjeer op die verhoog rond en skep sodoende 'n gevoel van soldate/oorlog. (1)

Lente:

- Die dansers haal die mantels af wat hulle in die 'winter' gedra het om die lentekleure van hul kostuums te vertoon. (1)
- Die beligting word warmer en beklemtoon die kostuums. (1)
- Die video van bloeiende blomme op die toneellinie versterk die toneel. (1)
- Die dansers word skepsels in die natuur en beeld lente uit as die begin van lewe, die groenigheid, bloeiende blomme, bokke wat galop, verskillende voëls wat met hul vere spog. (1)
- Daar is uitbarstings van energie van verskillende dansers wat die ruimte in beslag neem. Dit is 'n vreugdevolle dans. (1)

Herfs:

- Die kostuums weerspieël die bruin blare van 'n droë seisoen. (1)
- Die beligting gebruik template ('gobos') voor die ligte wat patrone op die vloer skep om die droë aarde voor te stel. (1)
- Die videoprojeksie van bruin blare op die toneellinie herhaal dit. (1)
- Die dansers raak slagoffers van sterk winde, liggame word op die vloer neergegooi, arms swaaiend en toon 'n gevoel van gevaar. (1)
- Die twee dansers wat in die toneel oorbly en deur 'n viool begelei word, neem die gehoor op 'n reis van oorlewing, verlies en pyn. (1)

Somer:

- Die dansers dra rooi kostuums. (1)
- Die beligting is warm en gloeiend en weerspieël die rooi van die kostuums. (1)
- Die videoprojeksie is 'n kaart van Afrika, groen van kleur, wat uitbeeld dat Afrika die toekoms is. Die woorde van Louis Armstrong se *It's a beautiful world* word op die toneellinie geprojekteer. (1)
- In hierdie toneel sien ons hoop en uitbarstings van vreugdevolle bewegings wat eenheid onder die dansers en ondersteuning vir mekaar toon. (1)
- Die musiek verander na Brasiliaanse samba-ritmes, en beïnvloed die dansbewegings. (1)

8.3 VIER verduidelikings in besonderhede van hoe dit verkry is:

Die musiek word lewendig op die verhoog deur vier musikante gespeel: violis, hoof- en baskitaarspeler, tromspeler/perkussiespeler. Hierdie musikante word agter op die verhoog agter die toneellinie geplaas en is sigbaar in sekere dele en verdwyn weer in ander.

Die musiek weerspieël die stemming in al die seisoene:

Winter:

Die musikante is nie sigbaar nie, maar verskaf die ritmiese dryf vir die dansers se marsjeeerbewegings. Aan die begin skep die musiek 'n vreemdsoortige gevoel van 'n onherbergse gebied/verlatenheid. Daarna word dit luid en kragtig.

Lente:

Die musikante word vir die eerste keer getoon en gee 'n gevoel van diepte aan die verhoog. Die musiek raak in Afrika-ritmes gewortel, net soos die dans.

Herfs:

Die musiek berei die toneel voor met die geluid van wind wat waai en bou op tot 'n gevoel van rock 'n' roll, wat chaos en verlies uitbeeld. Die droefgeestige klanke van die viool begelei die twee dansers wat op die verhoog agterbly en weerspieël hul gevoel van pyn en verlies.

Somer:

Die musiek is lewendig met 'n gevoel van Brasiliaanse samba. Dit beïnvloed die dansbewegings, wat die sensuele gebruik van heupe insluit soos in 'n samba.

(4)

8.4 DRIE grootste bydraes:

- Maqoma het 'n groot bydrae tot dans in Suid-Afrika gelewer deur die volhoubaarheid van die Vuyani Dance Theatre as 'n tuiste vir artistieke ontwikkeling, werkskepping en gehoorontwikkeling, 'n tuiste vir opkomende kunstenaars en vir die slyping van talent.
- Hy is 'n effektiewe ambassadeur vir Suid-Afrikaanse dans in die buiteland en is bekend vir kuns wat hy toeganklik en relevant maak vir die publiek.
- Hy is 'n veelbekroonde Suid-Afrikaanse danser en choreograaf wie se werk internasionale erkenning geniet.
- Hy het 'n dansstyl ontwikkel wat 'n versmelting is van kontemporêre Afrika-stedelike style, musiek en kultuur met dié wat deur hul kontemporêre Europese eweknieë voortgebring word.

(3)

[20]

VRAAG 9

'n Groot aantal moontlike antwoorde sal gegee word, afhangend van die choreograaf oor wie die vrae beantwoord word.

Martha Graham word hier as voorbeeld van 'n moontlike antwoord gebruik.

Meer besonderhede as wat verwag word, is ingesluit om leiding te gee ten opsigte van die talle moontlike antwoorde/die verskeidenheid antwoorde wat 'n kandidaat kan gee.

FOKUS VAN VRAAG + kognitiewevlak-beskrywers	ONDERWERPE			VERMOËNSVLAKKE		
	1	2	3	LAAG	MEDIUM	HOOG
Choreograwe						
9.1 Benoem die werk			√			
9.2 Vroeë dansopleiding (beskryf/kennis)			√	3		
9.3 Dansloopbaan (kennis/analise)			√		5	
9.4 Dansstyle (analise)			√		4	
9.5 Bydraes/erkenings (mening/ evaluerings)			√			3

9.1 Noem die choreograaf – geen punte toegeken nie

9.2 DRIE grootste invloede, bv.:

- Graham het eers in haar twintigerjare professioneel begin dans omdat hierdie beroep nie haar ouers se goedkeuring weggedra het nie.
- Sy het as jong meisie 'n dansuitvoering van Ruth St. Denis bygewoon, wat haar lewe verander het en haar vasberade gemaak het om hierdie beroep te volg.
- Haar pa was 'n psigiater en het 'n reuse-invloed op haar dansloopbaan gehad. Hy het geglo die liggaam vertel nooit leuens nie. Sy het hierdie idee op haar danstegniek toegepas.
- Graham het betrokke geraak by die invloede van die tye en wou hê dat haar werke dit moes weerspieël.

(3)

9.3 VYF hoofaspekte:

- Sy het haar basiese opleiding by die Denishawn Skool ontvang en het daarna die hoofdanser geword saam met haar dansmaat, Ted Shawn.
- Graham en Shawn het saam in hoofrolle gedans, waardeur Graham wye blootstelling geniet het.
- Sy het die dekoratiewe styl, tradisionalisme en romantisisme, kenmerkend van Denishawn se werke, verwerp. Graham het gemeen dat die '... ou vorme nie 'n stem kon gee aan die meer ontwaakte mens nie'.
- Graham het Denishawn verlaat en New York toe verhuis. Sy het 'n hele uittog uit Denishawn gelei en gou het 'n aantal dansers van Denishawn, asook hul musiekdirekteur en begeleier, Louis Horst, hulle by haar in New York aangesluit.
- Na haar aankoms in New York in 1923 het Graham werk gekry by 'n Broadway revue: die *Greenwich Village Follies*. Sy het twee jaar lank in die revue gedans en later die danse wat sy daar uitgevoer het 'sexy klein goedjies' genoem. Sy het daar 'n reputasie verwerf vir haar ballet-ballades.
- In 1926, nadat sy 10 jaar lank vir ander gedans het, het Graham haar eerste solokonsert gehou.
- Terwyl sy besig was om haar eie geselskap te vestig en haar individuele tegniek te ontwikkel, het Graham haarself onderhou deur by twee musiekskole in New York klas te gee: die Eastman School of Music in Rochester en die John Murray Anderson School of Music. Teen 1927 het haar eie geselskap haar volle aandag geveerg en het sy uit haar werk by albei skole bedank.
- Sy het die Martha Graham School of Modern Dance op 26 April 1926 gestig. Dit bestaan vandag nog.

(5)

9.4 VIER hoofdansstyle/spesifieke kenmerke van hierdie choreograaf, ens.:

- Toe Graham weg is by Denishawn, het sy die rug gekeer op klassieke ballet ('n vorm wat vir haar te rigied was), maar ook op die style van Duncan en St. Denis. Graham wou graag die 'innerlike landskap van die hart sigbaar maak' en kon dit nie met bestaande dansstyle doen nie.
- Die styl van Graham se danse was modern en het meestal van sosiale bewussyn gespreek. Aanvanklik was daar geen stelle of mooi kostuums nie, niks wat sag en mooi was nie. Graham se werke was alles wat Denishawn se werke nie was nie.
- Graham het die spanning en lyding van die mens se gemoed ondersoek. Haar missie was om emosie deur beweging te verken. Haar choreografie het aanvanklik teruggekeer na aksies soos hardloop, loop en huppel. Later het hoogs teatrale temas na vore gekom. Graham se stukke het al hoe meer ambisieus geraak. Sy het risiko's geloop deur nuwe passies te skep en werke op moderne musiek te skep. Graham het hoekige bewegings, eksplosiewe en gestileerde gebare gebruik. Sy het abstrakte verhoogstelle gebruik wat dikwels deur Isamu Noguchi ontwerp is.
- Graham het gepoog om motiewe en innoverings in moderne kuns en sielkunde in dans te integreer. Deur gebruik te maak van die werk van Freud en Jung het sy probeer om abstrakte bewegings met emosionele toestande te versmelt. Die temas van Graham se werke het gewissel van die rituele van die Amerikaanse inboorlinge tot mites oor die geskiedenis van Amerika en haar persoonlike reaksie op die hoofopskrifte in koerante en die masjientegnologie van die tyd.

- Teen 1930 het Graham begin om 'n stelsel van beweging te identifiseer en nuwe beginsels van choreografie te ontdek. Op grond van haar vertolking van Delsarte se beginsel van spanning en ontspanning het Graham 'n metode van asemhaling en impulsbeheer ontwikkel wat sy 'sametrekking en ontspanning' ('contraction and release') genoem het. Dit het die slagspreuk van die Graham-tegniek geword.
- Graham het vir haar moderne dansers 'n stelsel van oefeninge saamgestel wat die ekwivalent was van 'n daaglikse balletklas by 'n tradisionele balletgeselskap. Studente het begin deur op die vloer te lê en asemhalingsoefeninge, sametrekkinge, beenstrekke en algemene strekke te doen. Daarna het oefeninge met buig, optel, heupswaai en draai gevolg terwyl die studente regop staan. Dit is gevolg deur vorentoe bewegings, soos loop, hardloop, spronge en huppelende spronge. Daarna het bewegings gevolg wat Graham beskryf het as 'n reeks valle, vorentoe, sywaarts en agtertoe. In geen val bly die liggaam op die vloer lê nie, maar neem weer 'n regop posisie in as deel van die oefening.' 'My dansers val sodat hulle kan opstaan.'
- Die vloer dien dieselfde doel as die balletdanser se balk: dit verklein die probleem met balans. Graham se tegniek is gebaseer op die beginsel dat die rug die bron van beweging is met besondere klem op die lae rug en die bekken. Uit die impuls wat in die rug begin is, spruit die beweging van die arms en bene. Die 'sametrekking en ontspanning' en die 'spiraal' betrek die rug as die bron van beweging.
- Die kern van Graham se tegniek lê in die beheer oor postuur soos verkry word deur asembeheer. Graham se fundamentele beginsels van sametrekking en ontspanning word eenvoudig in 'n volle asemteug getoon. (4)

9.5 DRIE belangrike bydraes/erkenninge van hierdie choreograaf, bv.:

- Graham se tegniek was die oorsprong van haar kreatiewe woordeskat en die internasionale woordeskat van moderne dans. Die Martha Graham-tegniek word vandag nog wêreldwyd toegepas.
- Graham se revolusionêre danstegniek is bes moontlik haar grootste prestasie. Dit het 'n kragtige invloed op alle vertakkinge van die kontemporêre teater uitgeoefen en het Graham gevestig as die persoon wat die grootste enkele bydrae tot moderne dans gelewer het.
- Sy het klem gelê op die bewustheid van die menslike liggaam en die inherente misterie waaroor dit beskik. Graham het 'n effektiewe taal vir moderne dans gekodifiseer wat vir die volgende geslagte toeganklik was.
- In 1976 was Martha Graham die eerste danspersoonlikheid wat die Presidentsmedalje vir Vryheid ontvang het. Dié toekenning, wat deur president Gerald R Ford aan Graham gegee is, is die hoogste moontlike eer vir 'n Amerikaanse burgerlike.
- Graham het ook in 1979 die Franse Legioen van Eer en die Kennedy-sentrum se Eretoekenning ontvang as erkenning van haar betekenisvolle bydraes tot die Amerikaanse kultuur deur die uitvoerende kunste. (3)

[15]

VRAAG 10

'n Groot aantal moontlike verduidelikings sal gegee word.

FOKUS VAN VRAAG + kognitiewevlak-beskrywers	ONDERWERPE			VERMOËNSVLAKKE		
	1	2	3	LAAG	MEDIUM	HOOG
Choreografiese elemente						
10.1 Tyd (beskryf/toepassing/sintese)		√			3	
10.2 Krag (beskryf/toepassing/sintese)		√			3	
10.3 Ruimte (beskryf/toepassing/sintese)		√			4	

10.1 DRIE voorbeelde, bv.:

- Tyd: die spoed waarteen dansers optree: stadig/vinnig/êrens tussenin.
- Tydsduur: die tydsduur om 'n beweging te voltooi.
- Dansers interpreteer die kwaliteit van die musiek. Pas, ritme, pols, sinkopasie, ens. van die musiek beïnvloed die dans.

(3)**10.2 DRIE voorbeelde, bv.:**

- Krag het te make met die hoeveelheid energie wat in 'n beweging gebruik word.
- Dit het betrekking op die dinamiek van 'n beweging om betekenis daaraan te verleen.
- Sommige bewegings het min energie nodig – sagte, bedaarde bewegings/ bewegings waarin die danser nie baie beweeg nie.
- Sommige bewegings verg baie energie – groot, kragtige bewegings/ bewegings wat 'n groot ruimte gebruik.

(3)**10.3 VIER voorbeelde, bv.:**

- Ruimte verwys na hoe ons in 'n ruimte beweeg. Hoe jy die beskikbare ruimte gebruik. Die gebruik van groot opvoerruimtes of klein, beperkte opvoerruimtes.
- Dit kan betrekking hê op die gebruik van negatiewe en positiewe ruimte.
- Vlakke wat in 'n danswerk gebruik word: hoë/medium/lae posisies
- Die werklike verhoogruimte waarop jy optree: konvensionele verhoogruimtes/onkonvensionele verhoogruimtes
- Rigting en vorm van bewegings
- Hoe jy met ander dansers in 'n opvoerruimte omgaan
- Die danser se eie kinestetiese bewustheid van hoe sy/haar liggaam in ruimte beweeg

(4)**[10]**

TOTAAL AFDELING B: 60
GROOTTOTAAL: 100